

2. Plurilingvismus

10/10/06

1. Psychologické aspekty plurilingvismu

- PLURILINGVITA = psychologický stav jedince, který má přístup k více jazykovým kódům jakožto prostředkům sociální komunikace (Hamers & Blank 2000: 25)

Některé parametry plurilingvity

Věk akvizice

- a. SIMULTÁNNÍ: vždy v dětství, LA a LB jsou rodné jazyky
- b. KONSEKUTIVNÍ: v dětství (akvizice L2 před 11. rokem), v adolescenci (mezi 11–17 lety), v dospělosti (po 17. roce)

Relativní kompetence

- a. BALANCOVANÁ: podobná (ne nutně velmi dobrá) v L1/A a L2/B
- b. DOMINANTNÍ (dominance se může lišit podle domén)

Kulturní identita a členství v (etnolingvistické) komunitě

- a. MONOKULTURNÍ: kulturní identita komunity L1
- b. BIKULTURNÍ: biculturní identita
- c. AKULTUROVANÁ: kulturní identita komunity L2
- d. DEKULTUROVANÁ: anomická kulturní identita, nejednoznačné členství

Sociální status

- a. ADITIVNÍ: sociální valorizace L1 i L2 (kognitivně výhodná)
- b. SUBTRAKTIVNÍ: sociální valorizace L2 na úkor L1 (kognitivně nevýhodná)

Hypotéza kritického období

- od určitého věku (Lenneberg 1964: 12 let) se nelze dokonale naučit L1/L2
- kontroverzní, zvl. pro nabývání L2 (SLA)
- zastávána zvl. nativisty (Lenneberg, Chomsky, Pinker)
- fonetika/fonologie > morfosyntax > lexikon
- bibliografie <http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/florecia/bib/age.htm>

Neuropsychologické aspekty plurilingvity

- plurilingvisté větš. užívají tytéž CEREBRÁLNÍ STRUKTURY jako monolingvisté; HEMISFERICKÁ LOKALIZACE není odlišná, ale:
 - a. formální akvizice L2 vyžaduje více METALINGVISTICKÉ analýzy
 - b. menší míra kompetence nutí více spoléhat na PRAGMATIKU
- proto: větší zapojení PRAVÉ hemisféry u někt. typů plurilingvity (dříve chápáno jako obecná vlastnost plurilingvity)

Jazykový modus plurilingvistů

ÚKOL IIa: Grosjean 1999 = <http://www.unine.ch/ltlp/pub/langmode.pdf>

2. Sociální a politické aspekty plurilingvismu

- NORMÁLNÍ JE BÝT PLURILINGVNÍ!
- příbuzenství, zvl. sňatek; ekonomické důvody; náboženské důvody; politické důvody (např. obava z diskriminace, přístup k postům)
- jazyk: globální; internacionální, „světový“; (post)koloniální; úřední; regionální; *lingua franca*; minoritní: indigenní/nativní, imigrantské atd.

Plurilingvismus a moderní stát

- ÚŘEDNÍ jazyk(y) vs. NÁRODNÍ jazyk(y) vs. MINORITNÍ jazyky s různým statusem
- úřední jazyk: nacionální identita; dominance někt. etnolingvistické skupiny; ekonomická integrace; symbol dekolonializace atd.

Příklady

- Senegal: francouzština = úřední, wolof = národní
- Československo (1918-1938): konstrukt „československého“ jazyka

Jazyková politika a jazykové plánování

- plurilingvní vzdělávání a administrativa
- kulturní n. sociální konflikt: zvl. v moderních národních státech, mnohem méně v prenacionálních a malých společnostech; jazyk jako symbol konfliktu
- multikulturalismus a asimilacionismus
- tvorba vs. implementace jazykových politik

- výběr a kodifikace standardní variety, výběr písma a ortografie, neologizace a purismus, příprava edukačních materiálů a standardizačních příruček, kvalifikace učitelů, státních zaměstnanců, vznik jazykových institucí atd.

Příklady

- SSSR: 1917-1928 období plurilingvní politiky, pak období rusifikační politiky
- Jihoafrická republika: angličtina a afrikáns v období apartheidu, dnes 12 úředních jazyků
- rozpad bývalé Jugoslávie
- Francie: *Académie française*
- Slovensko: delimitační purismus vůči češtině

Plurilingvismus a identita

- jazyk není nutným delimitačním příznakem etnicity
- etnolingvistická komunita
- plurilingvní identita: individuální vs. skupinová
- manipulovatelnost

Příklad

- „hlavní“ jazyk v Arlon, jv. Belgie (Nelde)
- a) 1930: 97% německy, 3% francouzsky
- b) 1947: 3% německy, 97% francouzsky
- c) 1997: dvě strategie interview

3. Diglosie

Diglossia is a relatively stable language situation in which, in addition to the primary dialects of the language (which may include a standard or regional standards), there is a very divergent, highly codified (often grammatically more complex) superposed variety, the vehicle of a large and respected body of written literature, either of an earlier period or in another speech community, which is learned largely by formal education and is used for most written and formal spoken purposes but is not used by any section of the community for ordinary conversation. (Ferguson 1959)

- H = „vyšší“ varieta, L = „nižší“ varieta
- asymetrie: prestiž, literární tradice, standardizace, způsob akvizice

Typologie diglosie

- a) ENDODIGLOSIE vs. EXODIGLOSIE
 - klasická diglosie (Ferguson 1959) vs. rozšířená diglosie (Fishman 1967)
 - endodiglosie mezi genealogicky příbuznými varietami
 - exodiglosie mezi genealogicky nepříbuznými nebo jen vzdáleně příbuznými varietami
- b) H = KLASICKÝ vs. FORMÁLNÍ/PSANÝ jazyk
- c) HOMOGENNÍ vs. HETEROGENNÍ diglosie: homogenita L
- d) TOTÁLNÍ vs. PARCIÁLNÍ diglosie: ovládají všichni členové dané společnosti H i L?

Příklady

- H = lucemburština, L = němčina

- H = katharevusa (klasicizovaná moderní řečtina), L = dhimotiki (Řecko před 1976)
- H = putonghua, L = kantonština
- H = sadhu bhaša, L = čalit bhaša (Bangladéš)
- H = latina, L = „vernakulární“ jazyky (středověká Evropa)
- H = lošn kojdeš (hebrejščina/aramejština), L = jidiš
- H = španělština, L = guaraní (Paraguay)

- hierarchický vztah H a L
- formální domény: mše, politická řeč, univerzitní přednáška, TV zprávy, novinový článek, poezie atd.
- neformální domény: konverzace s přáteli, s číšníkem, TV soap opera, karikatura

Certainly the use of L where H is expected (or vice versa), constitutes a violation of communicative competence rules. [...] The use of L may be an expression of solidarity and may not be offered to speakers whose social position is superior or distant. Similarly H may be the only variety appropriate in a given situation because the use of L would imply a solidarity that is only reserved for members of a particular in-group. The use of Black English by white speakers of American English in conversations with African-Americans would probably be considered insulting unless individual allowances had already been negotiated. The use of L-variety Tamil by non-Indians is considered inappropriate by many educated Tamilians, who may respond in H-variety Tamil or in English unless the use of L-variety has already been negotiated. The use of H-variety German in Alemannic Switzerland conversely may be seen as a power-trip designed to put the Swiss speaker at a disadvantage. The fact that the Hochdeutsch speaker may have no alternative L to use may be irrelevant; it certainly explains the desire to switch to neutral English or French. In Luxembourg, however, L-variety and its use are expressions of Lëtzebuergesch nationality and ethnic solidarity, so while Luxembourg nationals expect L from all Luxembourgers, they switch readily to French or Hochdeutsch or English with foreigners, with no expectation that they will or should be able to speak L. (Schiffman 1999)

- ne každá standardní varieta je H varietou v diglotickém vztahu: kritérium rodného jazyka a komplementárních funkcí
- konsenzuální dialekty vs. odlišné jazyky (Fishman)

Příklad

- variety bihárštiny jsou vnímány jako dialekty (standardní) hindštiny, i když se vyvinuly z jiného středoindického jazyka
- diglosie není nutně dichotomií, může jít o KONTINUUM

Příklad

- H klasická tamilština (*sangam*) > moderní spisovná tamilština > hovorová tamilština vzdělanců > lokální dialekty tamilštiny L

Diachronie

- plurilingvismus bez diglosie, tj. bez komplementarizace funkcí, norem a hodnot, vede k jazykové směně
- změna domén H a L
- diglotické situace jsou velmi stabilní
- úplná eliminace diglosie: směrem k pův. L nebo H

In Tamil [...] the political speech was once restricted to the domain of the H variety, but nowadays political speeches only begin and end in H; in between, L variety predominates (probably as a mark of solidarity). (Schiffman 1999)

Postoje k diglosii

- diglosie není vlastnost jazyka n. mluvčího, ale kulturních vzorců řečové komunity

[B]eliefs and attitudes about the language condition the maintenance of diglossia as a fact of linguistic culture. In the case of the Tamils, for example, it is the set of beliefs about the antiquity and purity of Tamil that unites all members of the linguistic culture in its resistance to any change in the corpus or status of Tamil, by which of course is meant H-variety Tamil. (Schiffman 1974: 127)

4. Postoje k plurilingvismu

People view multilingualism in different and often conflicting ways: it is a mark of high education and great prestige, it is a social or even a psychological handicap, it is a political liability, it is a necessity for daily living, it is an unremarkable fact of life, it is a vital part of a person's ethnic identity. (Thomason 2001: 33)

- plurilingvismus často (nesprávně) vnímán jako „problém“, kognitivní nebo sociální handicap
- postoje součástí JAZYKOVÉ IDEOLOGIE

Příklad

- MONOLINGVNÍ IDEOLOGIE v USA: plurilingvismus mluvčích je vnímán pozitivně, jen pokud je angličtina jejich L1; plurilingvismus nerodilých mluvčích angličtiny je brán jako samozřejmost
- *If English was good enough for Jesus, it's good enough for you!*

ÚKOL IIb: Arvaniti 2002 = <http://ling.ucsd.edu/~arvaniti/diglossia2002.pdf>

Literatura

- Arvaniti, Amalia. 2002. *The maintenance of diglossia in Cyprus and the emergence of Cypriot Standard Greek*. Ms.
- Ferguson, Charles. 1959. Diglossia. *Word* 15, 325-340.
- Coulmas, Florian (ed.) 1990. *Perspectives on language contact and language policy*. (= *International Journal for the Sociology of Language*, 86.)
- Edwards, John. 1994. *Multilingualism*. London & New York: Routledge.
- Fishman, Joshua A. 1965. Who speaks what language to whom and when. *La linguistique* 2, 67-88.
- Fishman, Joshua A. 1967. Bilingualism with and without diglossia; diglossia with and without bilingualism. *Journal of Social Issues* 23:2, 29-38.
- Goebel, Hans, Peter H. Nelde, Zdeněk Starý & Wolfgang Wölck (eds.) 1997. *Kontaktlinguistik: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung – Contact linguistics: An international handbook of contemporary research – Linguistique de contact: Manuel international des recherches contemporaines*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Grosjean, François. 1982. *Life with two languages: An introduction to bilingualism*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Grosjean, François. 1999. The bilingual's language modes. In: Janet L. Nicol (ed.) *One mind, two languages: bilingual language processing*. Oxford: Blackwell.
- Hamers, Josiane F. & Michel H. A. Blank. 2000. *Bilinguality and bilingualism. Second edition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nelde, Peter H. 1980. *Languages in contact and in conflict*. Wiesbaden: Steiner.
- Pinker, Stephen. 1994. *The language instinct*. New York: Morrow.
- Romaine, Suzanne. 1995. *Bilingualism. Second edition*. Oxford: Basil Blackwell.
- Schiffman, Harold. 1999. *Diglossia as a sociolinguistic situation*.

<http://ccat.sas.upenn.edu/~haroldfs/messeas/diglossia/handbuk.html>

- Thomason, Sarah G. 2001. *Language contact: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh.